

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Zwarte ruiters (*Tringa erythropus*) A161

1. Status:

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel [cq. watervogel] zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Zwarte ruiters broeden in subarctische en arctische gebieden in Finland, Scandinavië en Rusland en overwinteren in Afrika, zowel langs de kusten als in zoetwatergebieden ten zuiden van de Sahel. De zware ruiters is in Nederland alleen aanwezig als doortrekker en wintergast in zeer klein aantal. In de wintermaanden worden in Nederland gemiddeld slechts 95 zwarte ruiters waargenomen, meestal in het Deltagebied. De soort komt zowel in zoute intergetijdengebieden als in het binnenland voor. De grootste concentraties zwarte ruiters zijn te vinden tijdens de doortrek in het najaar en in het voorjaar in het intergetijdengebied, vooral langs de vastelandskust van de Waddenzee. In de Delta zijn de aantallen lager dan in de Waddenzee.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de zwarte ruiterspopulatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' ongunstig. De broedgebieden van de in Europese Unie verblijvende zwarte ruiters liggen in het noorden van Scandinavië, Finland en Noordwest-Rusland^{18[1]}. Deze populatie wordt geschat op ca. 100.000 vogels (77.000-131.000 exemplaren). Hiervan verblijft omstreeks 8% in Nederland. Nederlandse 'wetlands' worden gebruikt als ruigebied.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: Het leefgebied van de zwarte ruiters is in ons land voornamelijk het intergetijdengebied. Soms komt de zwarte ruiters ook voor in waterrijke biotopen met slikkige oevers of ondiep water in het binnenland van Nederland, zoals in ondiepe sloten, vloeivelden, plas-draslanden en oevers van meren en plassen. Zijn voedselbiotopen zijn in getijdengebieden de droogvallende slikken, bij voorkeur de zeer slikkige delen met ondiepe plasjes of de plasjes op mosselbanken. Soms zoeken de zwarte ruiters ook voedsel terwijl ze in dieper water zwemmen, veelal doen ze dat in een sociaal verband met soortgenoten. Binnendijks voedsel zoeken ze voedsel in inlagen, karrevelden en ondiepe brakke sloten. De zwarte ruiters gebruikt gemeenschappelijke rust- en hoogwatervluchtplaatsen, vaak zijn dat vaste, traditionele locaties. Die rustplaatsen kunnen op enige afstand van voedselgebieden liggen. Het zijn altijd terreinen met lage vegetaties, zoals die zijn te vinden op randen van kwelders en schorren en aan de oevers van binnendijkse brakwatermeren.

Voedsel: De zwarte ruiters eet een grote verscheidenheid aan voedsel. In zoutwatergebieden foerageert de zware ruiters voornamelijk op zeeduizendpoten, garnalen, kleine krabben en kleine vissen (vooral grondeltjes van maximaal 6 cm lengte). In het binnenland bestaat zijn voedsel uit waterinsecten en hun larven, visjes, kikkers en kikkervisjes.

Rust: De zwarte ruiters is gevoelig voor verstoring door recreatie, vliegtuigen en helikopters op hoogwatervluchtplaatsen of in voedselgebieden. Windmolenparken zorgen mogelijk voor verstoring van de vliegbewegingen tussen voedsel- en rustgebieden (barrièrewerking).

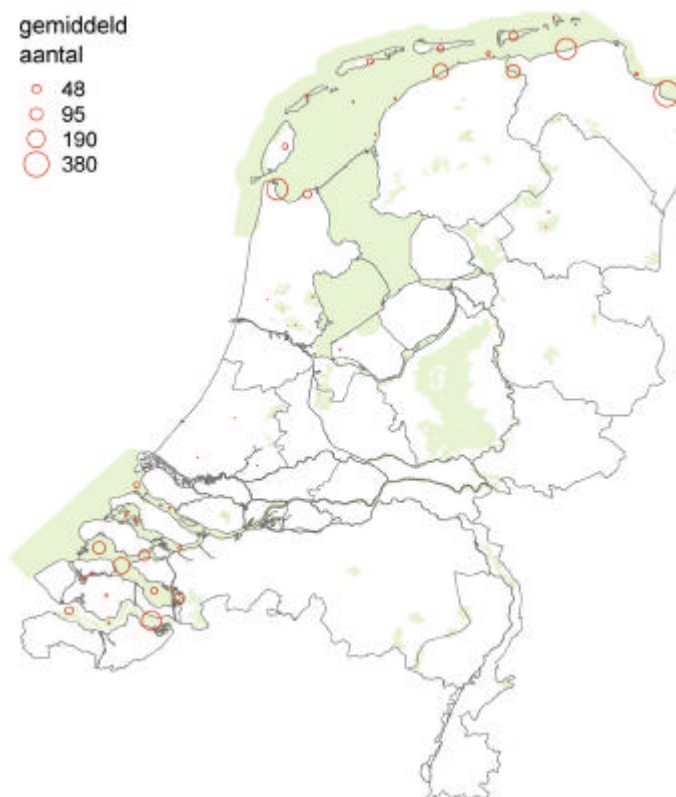
---

^{18[1]} In Griekenland ook West-Siberische broedvogels

Verder heeft het ontbreken van plaatselijk droogvallende mosselbanken in intergetijdewateren waarschijnlijk een beperkend effect op de populatie. Dit is een belangrijke voedselbiotoop voor de zwarte ruiters omdat hij graag in groepsverband voedsel zoekt in plasjes tussen de mosselbulten.

4. Huidig voorkomen

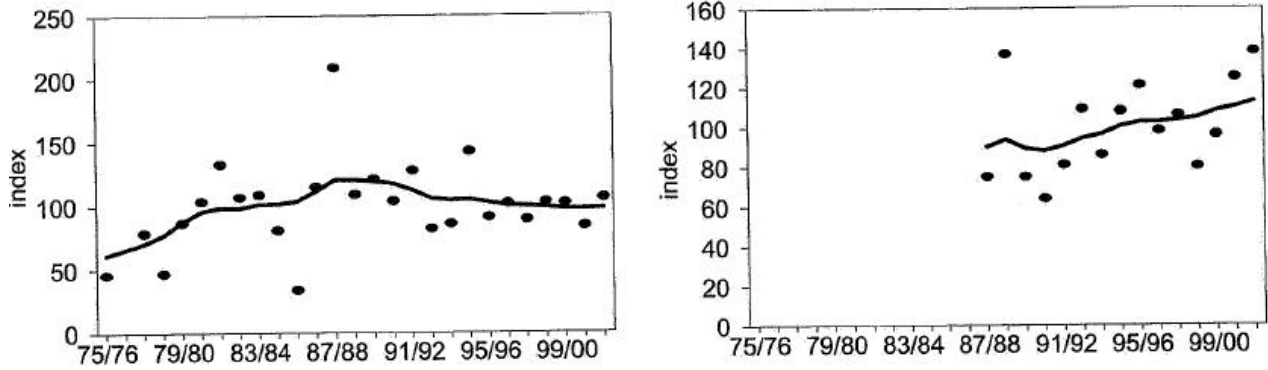
De verspreiding van de zwarte ruiters lijkt zich nadrukkelijk tot een aantal specifieke gebieden in de Waddenzee en in de Ooster- en Westerschelde te beperken. Toch zijn zwarte ruiters ook in het binnenland aanwezig, vooral in Noord-Holland, Flevoland en in het gebied van de grote rivieren, maar van grote concentraties is over het algemeen geen sprake. In Nederland overwinteren gemiddeld slechts 95 exemplaren, voornamelijk in de Delta. In de nazomer en herfst zijn in de Waddenzee gemiddeld 3.700 zwarte ruiters aanwezig, voornamelijk in de Dollard (maximaal 6.680 exemplaren), op het Balgzand en langs de Fries-Groningse kust. In de Oosterschelde en Westerschelde zijn in dezelfde tijd gemiddeld 1.100-1.200 exemplaren aanwezig

Verspreidingskaart zwarte ruiters

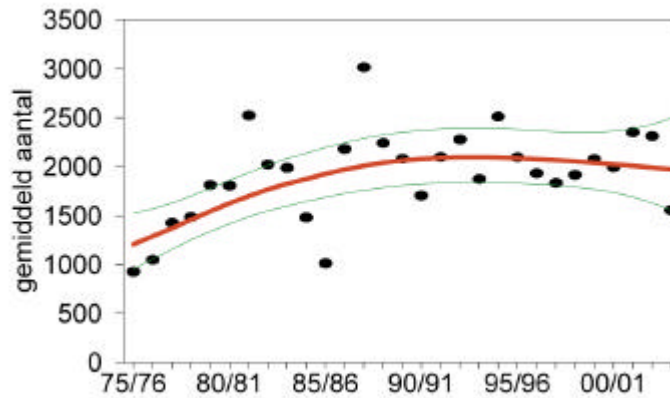
5. Beoordeling landelijk gunstige staat van instandhouding

Trends in Nederland: De omvang van de internationale 'flyway'-populatie van de zwarte ruiters is stabiel. Ook de aantallen in de nazomer en herfst in de Waddenzee en in de Ooster- en Westerschelde zijn stabiel. In de Waddenzee lijken de aantallen van de zwarte ruiters vanaf 1987/88 stabiel tot licht afnemend, terwijl in de Delta de aantallen duidelijk toenemen vanaf 1987/88.

Trend van de zwarte ruiter in de Waddenzee (links) en in de Zoute Delta (rechts) in resp. de periodes 1975-2001 en 1987-2001.

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de zwarte ruiter is sinds 1981 (1981-2003) stabiel. Ook over de meest recente periode 1995-2003 is de populatie stabiel.

Aantalsontwikkeling zwarte ruiter

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
De verspreiding van de zwarte ruiter is niet wezenlijk veranderd.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig
De populatie van de zwarte ruiter neemt niet af.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig
De omvang en de kwaliteit van geschikt leefgebied voor de zwarte ruiter nemen niet wezenlijk af.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig
Het is niet te verwachten dat de omstandigheden voor de zwarte ruiter wezenlijk zullen verslechteren.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2040 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van de huidige situatie is voldoende.

Oordeel:

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	Gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst	gunstig	Gunstig
Eindoordeel	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Austin G.E. & Rehfisch M.M. 2003. The likely impact of sea level rise on waders (*Charadrii*) wintering on estuaries. *Journal for Nature Conservation* 11: 43-58
- Austin G.E., Peachel I. & Rehfisch M.M. 2000. Regional trends in coastal wintering waders in Britain. *Bird Study* 47: 352-371.
- Cayford J. 1993. Wader disturbance: a theoretical overview. *Wader Study Group Bull.* 68 (Supplement): 3-5.
- Clemens T. & Lammen C. 1995. Windkraftanlagen und Rastplätze von Küstenvögeln -ein Nutzungskonflikt. *Seevögel* 16: 34-38.
- Davidson N.V. & Rothwell P. 1993. Human disturbance to waterfowl on estuaries: conservation and coastal management implications of current knowledge. *Wader Study Group Bull.* 68 (Supplement): 97-105.
- Ens B.J., Wintermans G.J.M. & Smit C.J. 1993. Verspreiding van overwinterende wadvogels in de Nederlandse Waddenzee. *Limosa* 66: 137-144.
- Holthuijzen Y.A. 1979. Het voedsel van de Zwarte Ruiters *Tringa erythropus* in de Dollard. *Limosa* 52: 22-33.
- Koepff C. & Dietrich K. 1986. Störungen von Küstenvögeln durch Wasserfahrzeuge. *Vogelwarte* 33: 232-248.
- Koffijberg K., Blew J., Eskildsen K., Günther K., Koks B., Laursen K., Rasmussen L.M., Potel P. & Südbek P. 2003. High tide roosts in the Wadden Sea. A review of bird distribution, protection regimes and potential sources of anthropogenic disturbance. *Wadden Sea Ecosystem* 16. CWSS/TMAG/JMMB, Wilhelmshaven.
- Leopold M.F., Smit C.J., Goedhart P.W., Van Roomen M., Van Winden E. & Van Turnhout C. 2004. Langjarige trends in aantallen wadvogels in relatie tot de kokkelvisserij en het gevoerde beleid in deze; eindverslag EVA II (Evaluatie schelpdiervisserij tweede fase) Deelproject C2. *Alterra-rapport* 954. Alterra, Wageningen.
- Piersma T. & Koolhaas A. 1997. Shorebirds, shellfish(eries) and sediments around Griend, western Wadden Sea, 1988-1996. *Rapport* 1997-7. NIOZ, Texel.

- Piersma T., Koolhaas A., Dekinga A., Beukema J.J., Dekker R. & Essink K. 2001. Long-term indirect effects of mechanical cockle-dredging on intertidal bivalve stocks in the Wadden Sea. *Journal of Applied Ecology* 38: 976-990.
- Schekkerman H., Meininger P.L. & Meire P.M. 1994. Changes in the waterbird populations of the Oosterschelde (SW Netherlands) as a result of large-scale coastal engineering works. *Hydrobiologia* 282/283: 509-524.
- Schothorst E. & Veenendaal D. 1999. Verstoring van vogels langs de Groninger Noordkust. *De Grauwe Gors* 27 (1): 7-13.
- Spaans B., Bruinzeel L. & Smit C.J. 1996. Effecten van verstoring door mensen op wadvogels in de Waddenzee en de Oosterschelde. IBN-rapport 202. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen.